

31.

foglalkozás

Tantervi vonatkozás

A növényzet környezeti igénye és előfordulása közti összefüggés bemutatása (a rétek példáján). A mező növényeinek különböző szempontú csoportosítása.

Kulcsszavak

rét, mező, szántóföld, lágy szárú növény, fűféle, gyógynövény, száraz és nedves rét

Természettudományos megismerési módszerek

megfigyelés, leírás, összehasonlítás

Fejlesztett készségek, attitűdök

Információszerzés képek segítségével.

Mit készítsék elő?

fűzet, íróeszköz, csomagolópapír, A3-as papírok, gyurmagasztó, növényhatározó könyvek, csoportonként: tabletek

Mit akarunk elérni?

Ráhangelődés a témára. A rétek csoportosítása.

Mit fogunk csinálni?

Kirakós játék, közös beszélgetés, rétek összehasonlítása.

Gyógyítanak-e a gyógynövények?

(TERMÉSZETTUDOMÁNY, BIOLÓGIA)

„A tövis helyén ciprus nő, a csalán helyén mirtusz nő.”
Ézsaiás 55,13

Miről szól ez a tanegység?

A foglalkozáson rét-mező növényvilágával foglalkozunk, különös tekintettel a különféle gyógynövényekre.

Áttekintő vázlat

31.1. Réttípusok	20 perc
31.2. Rét-mező növényei	30 perc
31.3. Gyógynövénytörő	40 perc
Összesen	90 perc

Előkészületek

A szükséges mellékletek (több esetben színes!) nyomtatása. Növényhatározó könyvek kölcsönzése az iskolai könyvtárból. Hozzunk be néhány gyógynövényt! Segítség lehet ehhez a 31.3.2. Gyógynövénylista melléklet.

Tanulók előzetes feladata

Akinek van otthon növényhatározója vagy gyógynövénye (pl. gyógynövényes teafilter), az bátran hozza magával a foglalkozásra!

FELADATOK LEÍRÁSA

31.1. Réttípusok

20 perc

Kirakó

A tanulókat csoportokra osztjuk, játékos formában. Annyi képet nyomtassunk ki **(31.1. melléklet)**, ahány csoportot szeretnénk, és annyi darabra vágjuk, ahány fős egy csoport! Minden tanuló kap egy-egy darabot a kirakós képeiből. A tanulók keressék meg csoporttársaikat, és az összeillesztett képdarabokat ragasszák fel egy-egy csomagolópapírra!

A képeken a rétek kétféle fő típusát rakják ki a gyerekek: a száraz és a nedves rétet.

Mire van szükségünk ehhez a feladathoz?

füzet, íróeszköz, csomagolópapír, gyurma- ragasztó, nyomtatott, feldarabolt melléklet

Mellékletek

31.1. Rét kirakó

Réttípusok

A réteknek két fő típusát különböztetjük meg földrajzi elhelyezkedésük és környezeti jellemzőik alapján: a száraz rétet és a nedves rétet. Beszéljük meg ezek jellemzőit!

A kirakós darabjaiból összeillesztett képek alapján a csoportok válaszoljanak az alábbi kérdésekre:

- Milyen növényzeti szintjeit tudjuk megkülönböztetni a rétek?
- Melyik réttípusba tartozik a rét?
- Milyen színek jellemzők a rétre?

A csoportok bemutatják az általuk kirakott képet és a rét jellemzőit.

A rétek típusai

Minden réttípusra jellemző, hogy a talajszint és a gypszint növényvilága gazdag (fűfélék és egyéb lágyszárúak), míg cserjéket és fákat csak elvétve találunk a területükön. Ennek oka, hogy a füves területeket ugyan több napsugárzás éri, de a szélnek annál kitettebbek, így a növények nem nőnek magasra.

A száraz rétek a kontinensek belső területein, csapadékszegényebb (évi 500 mm-nél kevesebb) területeken alakulnak ki (pl. az Alföld). Szintén száraz rétek alakulnak ki ott, ahol a lehulló csapadékvíz a magas hőmérséklet miatt gyorsan elpárolog. Emellett nedves rétek mesterséges lecsapolásával is kialakulhatnak.

A nedves rétek jó vízellátottsággal rendelkeznek pl. éghajlati tényezők, vagy közelben fekvő vízterületek (ártér, holtág, kiszáradó tavak, lápok, stb.), magas talajvízszint esetén. Itt olyan növényfajták telepednek meg, melyeknek nagyobb a vízigényük.

Mit akarunk elérni?

A fátlan növénytársulások jellemző növényeinek megismerése.

Mit fogunk csinálni?

Plakátok készítése csoportmunkában.

Mire van szükségünk ehhez a feladathoz?

füzet, íróeszköz, gyurmaragasztó, csoportonként: A3-as papírok, növényhatározó könyvek, tabletek, nyomtatott melléklet

Mellékletek

31.2. Növények – képek

31.2. Rét-mező növényei

30
perc

A diákok a már kialakított csoportokban dolgoznak tovább. Ismét képek segítségével ismerkednek meg a rétek és mezők növényvilágával.

A csoportok különféle fátlan növénytársulásokról kapnak képeket **(31.2. melléklet)**, amelyeken egy-egy jellemző növény/növénycsoport szerepel

A csoportok feladata, hogy a képek segítő feliratait és növényhatározó segítségével megállapítsák, hogy milyen növényt látnak a képen, és plakátot készítsenek, amelyen bemutatják a növény/növénycsoport legfontosabb jellemzőit.

Szemponatok a plakát elkészítéséhez:

- Kinézete (magasság, szín, mi segíti az azonosítást?)
- A növény szerveinek egyedi vonásai (gyökérzet, szár, levél, virág, termés)
- A növény szaporodása (pl. szélbeporzás, hagymával stb.)
- Hogyan alkalmazkodnak az éghajlathoz?
- Felhasználása

A csoportok bemutatják a plakátokat, majd azok felkerülnek a táblára.

Variáció

Ha tudunk, hozzunk be tipikus, szinte minden kis füves területen megtalálható növényt, hogy a gyerekek meg tudják nézni, kézbe fogni, stb., így többféle érzékszervüket is használhatják a növények megismerésekor!

Mit akarunk elérni?

Gyógynövények megismerése.

Mit fogunk csinálni?

vershallgatás, közös beszélgetés, csoportmunka

Mire van szükségünk ehhez a feladathoz?

füzet, íróeszköz, hangfal, laptop; csoportonként: tabletek

Melléletek

31.3.1. Lackfi János: Gyógynövénytársaság
31.3.2. Gyógynövénylista

40
perc

31.3. Gyógynövénytársaság

A rét-mező növényvilágával már általánosságban megismerkedtünk. Most olyan növényeket vizsgálunk, amelyek kimutatottan gyógyhatásúak.

Gyógynövénytársaság

Ráhangelődésként hallgassuk meg (képet ne nézzünk hozzá) Lackfi János: Gyógynövénytársaság versét! **(31.3.1. melléklet)**

- Melyik növényeket ismeritek?
- Milyen más gyógynövényeket ismertek? Honnan ismeritek őket?

Gyógyítanak-e a gyógynövények?

A már kialakított csoportokkal dolgozunk tovább.

Osszuk ki a csoportoknak a foglalkozásra behozott gyógynövényeket (akár a pedagógus, akár a diákok hozták be az előzetes feladat keretében)!

Amennyiben nincs a környéken természetes gyűjtőhely, ahonnan néhány gyógynövényt be tudunk gyűjteni, úgy ezek ma már drogériából beszerezhetők szárított formában. **(Lásd 31.3.2. melléklet!)**

Csoportforgóban minden csoport megismerkedik az egyes gyógynövényekkel. A csoportok megadott jelre kicserélik egymás között a gyógynövényeket. A feladat akkor ér véget, mikor minden csoport megismerkedett minden gyógynövényvel.

A csoportok az alábbi megfigyelési szempontok alapján ismerkedjenek meg a gyógynövényvel, rögzítsék megfigyeléseiket:

- Érzékszervek bevonása: színe, szaga, állaga, tapintása
- Milyen formában van a gyógynövény? Pl. szárított, cserépben stb.
- Melyik részét használjuk fel?
- Milyen állapotban van az a rész? Pl. őrölve, aprítva, egészben, stb.

A megfigyelés után a tanulók a tabletek segítségével az interneten nézzenek utána az adott növény gyógyhatásának, egészítsék ki jegyzeteiket!

Variáció

Ha sokféle gyógynövényt tudunk bevinni az órára, akkor a feladat párokban is megvalósítható, és minden páros háromféle gyógynövényt vizsgál. Ez esetben nem kell cserélniük egymás között.

Az órát közös értékeléssel zárjuk!

Otthoni feladat

Nézzetek körül otthon, hogy milyen gyógynövények vannak a háztartásban még! Figyelem! Ezek nemcsak konkrét növény, hanem fűszer, kenőcs és egyéb formákban is ott lapulnak az otthonaitokban. Jegyezzétek fel az otthon talált gyógynövényeket a füzetbe (+ hatásukat + milyen formában találtátok meg őket otthon)!

A következő terepi foglalkozás előkészítése:

A gyerekek otthon készüljenek fel a következő foglalkozásra, ami külső terepen lesz! Hozzák magukkal a következőket: megfelelő ruházat, innivaló, hideg élelem, alátét mappa, jegyzetfüzet, toll, mérőszalag, nagyító, határozókönyv, stb.! Értessük a szülőket is a terepi foglalkozásról!

Felhasznált és ajánlott irodalom

- A mező növényvilága képek és leírások: http://www.tananyag.almasi.hu/krez/a_mezo/noveny/angolperje.htm
- Rétek és mezők élővilága: https://www.nkp.hu/tankonyv/termeszettudomany_6_nat2020/lecke_07_001
- A rétek növényei: https://www.nkp.hu/tankonyv/termeszettudomany_6_nat2020/lecke_07_002
- Növényhatározó: Seregélyes Tibor – Simon Tibor (2000): *Növényismeret. A hazai növényvilág kis határozója*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Dr. Solymosi Péter (2004): *Pázsitfűvek, perjeszittyók, sások*. Mezőgazda Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest.
- Magyarország fontosabb pázsitfűvei – poszter. <https://www.informstudio.hu/termek/magyarorszag-fontosabb-pazsitsuvei-poszter/>
- Rétek típusai: <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/termeszettudomanyok/termesztismeret/ember-a-termeszetben-6-osztaly/a-retek-vizek-es-vizpartok-egysziku-novenyei/a-ret>
- Lackfi János: *Gyógynövénytársoroló*: <https://www.facebook.com/szokimondoka/videos/lackfi-j%C3%A1nos-gy%C3%B3gyn%C3%B6v%C3%A9ny-sorol%C3%B3/2869382769746702/>